

Okuyucu Mektupları

Letters

Bilgi Uzmanları ve Müfettişleri (Kütüphaneciler)

İsmail Akman*

*Her yeni bir gün kütüphanecilik alanında gelişmeler yaşanıyor. Öyle de olması gerekir, zira içinde bulunduğumuz asır "bilgi çağı" adıyla anılmaktadır. Kitap ve kütüphane tarihine bir göz attığımızda çok ilginç değişikliklere şahit oluruz. Örneğin; ilk halk kütüphanelerinin nüvesini oluşturan gelişmeler, Amerika'daki işçilerin teşebbüsleri sonucu ortaya çıkmıştır. Daha eski çağlarda ise erişilmesi ve kullanılması çok özel izinlere bağlı olan kitaplar ve bu kitapların yazıldıkları "scriptorium"lar. Manastır ve kilise kütüphanelerinde çalınmasın diye zincirlerle bağlanan kitaplar. Bunlar sadece kitap ve kütüphane tarihinin ufak bir kesiti.

"Kütüphane" ismi Arapça "kütüb" (kitaplar) ve Farsça "hane" (ev) sözcüklerinin birleşimidir. "Hafız-ı kütüb" (Arapça isim) yani "kütüphaneci" ismi de, isimden sıfat türetilerek oluşturulmuş bir tanımlamadır. Aslında yapılan işin tam anlamını vermeyen bir isim olmuştur artık "kütüphaneci" tanımlaması. Çok genel bir kavram olarak karşımızda duran "kütüphaneci" unvanı "dokümantalist", "arşivci" gibi tanımlamaları da içermektedir. Ancak gelişen bilgi ve belge teknolojisi ile beraber yaşanan değişimler, kütüphaneci tanımlamasını yetersiz kılmaktadır. Kütüphaneci adı yerine, "bilgi uzmanı", bilgi iletişim uzmanı" gibi tanımlamalar kullanılmaya başlanmıştır. Bunun somut örneklerinden birisi ise Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde (Lise..., 2000) konu edildiği gibi, kütüphaneci tanımlaması yerine "bilgi uzmanı" tanımlaması kullanılmaktadır.

Tebliğler Dergisinde, kütüphanecilik dersi öğretim programı üniteleri içerisinde yer alan bu tanımlama aslında "kütüphanecilerin" gerçekten tam olarak anlamını buldukları bir tanımlama ve ünvanıdır. Tamamıyla Türkçe ve belirli bir uzmanlık alanını işaret eden bu tanımlama, şahsım adına yıl-

* İsmail Akman, Ulus (Bartın) İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü'nde Kütüphanecidir.

lardır özlemine çektiğim bir ünvan. Daha önceki bir yazımda da belirttiğim gibi “kütüphaneci” (Akman, 1999) ünvanı insanlar üzerinde sanki bir “fırıncı”, “boyacı” gibi uzmanlık ve eğitim gerektirmeyen bir meslek izlenimi bırakmaktadır. Öte yandan bir kütüphanede en alt kademededen en üst kademe-ye kadar tüm çalışanlar kendilerini topluma “kütüphaneci” olarak lanse etmektedirler. 4 yıllık fakülte lisans eğitimi sonunda verilen “kütüphaneci” ünvanı böylece erozyona uğramakta, toplumda vasıflı vasıfsız her kütüphane çalışanının “kütüphaneci” olduğu veya olabileceği intibayı bırakılmaktadır. Bu yanlış görüş ve düşünce devletin personel istihdamı ve sınıflaması ile ilgili kurumu olan “Devlet Personel Başkanlığı” na da böyle yansımış ve en son hazırlanan personel sınıflaması listesinde kütüphaneciler, orta okul ve dengi mezunu personellerin mesleklerine eşit bir sıralamaya konmuştur (Toker, 1997). Bu bariz hata Devlet Personel Başkanı ile Bakanlığımız üst düzey yetkilisinin bir yemekte yaptıkları sohbet esnasında konu edilerek yanlıştan dönülmüştür. İşin ilginç yanı, Devlet Personel Başkanı’nın bile, kendi ifadesi ile “kütüphaneciliğin bir meslek olduğunu bilmemesi ve eğitim gerektiren bir alan olduğunu bilmediğini” ifade etmiş olmasıdır. Bu nedenle de kütüphaneci sınıfına, sınıflamada en alttan dördüncü sırada yer verilmiştir. Malum en alt sırada da odacı/müstahdemler var. Düzeltilen haliyle kütüphaneciler 13. Gruba alındı. Bu grupta ise ateşe, arkeolog, eczacı, mühendis, asistan gibi bir takım meslekler var.

İlgili örneklerden de anlaşılacağı üzere “kütüphaneci” ünvanı veya tanımlaması ile toplumumuzda yer edinmek oldukça zordur. Hatta mensubu bulunduğumuz Bakanlık içerisinde bile durum pek farklı değildir. Zira Bakanlığımızın ihtisas meslek grupları içerisinde yer alan mesleklerden olan “kütüphaneci”ler özlük hakları bakımından en çok ihmal edilen gruptur. Ekonomik anlamda hiçbir cazibesi bulunmayan “kütüphaneci” sınıfı en fazla istihdam edilen kurumlarda, yani halk kütüphanelerinde canla başla, idealist ilkeler ışığında çalışmaktadırlar.

Durumlarının düzeltilmesi için münferit biçimde yapılan başvurular Maliye Bakanlığınca hep geri çevrilmiştir. Bunun sebeplerinden biri de belki kütüphaneci ünvanı olsa gerek. Çünkü toplum gözünde kütüphaneci kimdir, ne iş yapar, eğitim alır mı gibi konular pek aydınlanmış değildir. Ya da basit bir önyargı ile bir kütüphanede çalışan herkes “kütüphaneci” dir görüşü olduğundan, sıradan bir iş kolu gibi görülmede olup, kamu sektörüne de bu şekilde yansımaktadır.

İşte bu nedenle üniversitelerimizin, demokratik kitle kuruluşlarının, meslek mensuplarının ortak bir hareketle, kütüphaneci isminin “bilgi uzmanı/ bilgi işlem uzmanı” adlarından biri ile değişimi için işbirliğine gitmesi ve değiştirilmesi zannımca büyük bir devrim olacaktır.

Şöyle bir söz vardır, bilir misiniz?

“Kimi meslekler vardır insanı yüceltir, kimi insanlar vardır mesleğini yüceltir” diye. Biz kütüphaneciler (BİLGİ UZMANLARI) sanırım ikinci gruptayız. Anlaşılacağı üzere yapılacak çok şey var. Bakanlığımızın en büyük Genel Müdürlüğü mensupları bizler, denetimden yönetime, özlük ve sosyal haklardan, toplumsal kabul görmeye kadar yapacağımız çok fazla şey var. Yeri gelmişken bahsetmekte fayda var; denetim konusu da biz kütüphanecileri ilgilendiren konulardan birisidir. Bakanlığımız müfettiş yardımcısı veya müfettiş sınavı açtığı zaman sadece hukuk, siyasal, kamu yönetimi gibi lisans eğitimi alanları sınava kabul ediyor. Elbette hukukçu, kamu yönetimi mezunu müfettişe ihtiyaç olduğuna inanıyorum, ancak kütüphaneleri denetleyecek bir meslek elemanına yani kütüphaneci müfettişe niçin ihtiyaç duyulmasın. Bir müfettiş (hukukçu) kütüphane denetimi yaparken, kütüphanecilik ilke ve amaçlarına uygunluğu mu denetler ya da gelen / giden cvrak defteri ile yangın talimatınının tamam olup olmadığını mı sorgular, çok merak ediyorum. Aynı şekilde müzeler, galeriler için de bu durum geçerlidir. Her kurumun kendine has denetim birimlerinde meslek müfettişleri yer almalıdır, arkeolog, kütüphaneci, halk bilimci müfettişler gibi. Böylece denetim mekanizması daha verimli hale gelebilir. Buna benzer uygulamalar diğer Bakanlıklarda mevcuttur. Örneğin; liseleri, ilköğretim okullarını denetleyen müfettişler meslek elemanlarıdır. Yani kimya, resim, sınıf öğretmeni gibi.

Sözün kısası kütüphaneciler (bilgi uzmanları) olarak çalışacağız ve kendimizi kabul ettireceğiz. Sanırım başka yol ve seçenek yok! Bir başka seçenek var aslında. O da imamlardan bile daha az ücret almaya razı olup, düz memur haline gelmek. Saygılarımla.

KAYNAKÇA

- Akman, İsmail ve Akman, Nuran. (1999). “Kütüphaneciliğimiz üzerine”, *Türk Kütüphaneciliği* 13 (2):142-144.
- “Lise kütüphanecilik dersi öğretim programı”, (Ocak 2000). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi* (2508).
- Toker, Çiğdem. (6Ağustos 1997) “İşte memurların yeni grupları”, *Hürriyet Gazetesi*. [Çevrimiçi] Elektronik Adres: <http://www.hurriyet.com.tr/hur/turk/97/08/06/05eko.htm>.